

ONDRUSKA

Ruuskanen-Ruuska sukuseuran

sukuviesti 19

helmikuu 2013

Riihipetäjä, kuvattu kesällä 1961

Sukuseuramme tunnus on rauhoitettu rihipetäjä, joka kasvaa Siilinjärven Kuuslahdessa Rannan Asikkalan pellolla.

Lehtemme on saanut nimensä sukunimenne lähtökohtana olevasta nimestä Andreas, jonka toinen muoto on Ondrei, Ondruska. Tästä muotoutuivat vähitellen Ruska, Druska ja Ruskain sekä vuosisatojen aikana Ruuskanen ja Ruuska.

Lehtitoimikunta:

Raija Peltola
[raija.peltola\(at\)pp2inet.fi](mailto:raija.peltola(at)pp2inet.fi)

Markku Ruuskanen
[markkuj.ruuskanen\(at\)kolumbus.fi](mailto:markkuj.ruuskanen(at)kolumbus.fi)

Marita Nygrén
[marita.nygren\(at\)gmail.com](mailto:marita.nygren(at)gmail.com)

Sukuviestiin osoitetut jutut osoitteeseen:
[ondruska.sukuviesti\(at\)gmail.com](mailto:ondruska.sukuviesti(at)gmail.com)

Ondruska 19, helmikuu 2013

Ajankohtaista	2
Pääkirjoitus	3
Kitujoen mylläri	4
"Tukkilaisia ja miilunpolttajia"	6
Maria Karhun perheen tarinaa	8
Sukututkimus kiinnostaa ikään katsomatta.....	11

Ajankohtaista

Järvenpään sukukokouksessa 4.8.2012 päätettiin sukuseuran jäsenmaksun suuruudeksi 20€/ vuosi toimintakaudelle 2013-2014. Vuoden ensimmäisen lehden mukana on jäsenmaksulomakkeet vuodelle 2013. Käyttäkää maksaessanne jäsenmaksulomakkeessa olevaa **viitenumeroa**, jotta maksu kirjautuu oikealle henkilölle.

Lämmin kiitos Matti ja Risto Ruuskaselle Kitujoen mylläriin tarinasta valokuvineen!

Kaikenlaiset tarinat, piirustukset, kuvat ja muistelot lehden lukijoilta, myös siltä nuorimmalta sukupolvelta, ovat tervetulleita lehdessä julkaistavaksi.

Mikäli et halua, että juttu julkaistaan kotisivujen nettiversiossa, ilmoita asiasta jollekin lehtitoimikunnan jäsenelle tai suoraan [marita.nygren\(at\)gmail.com](mailto:marita.nygren(at)gmail.com) artikkelin poistamiseksi.

Puheenjohtajan kynällä

Vuosi on tämän lehden lukijoillakin hyvällä alulla, ei liene kuitenkaan myöhäistä toivotta jokaiselle Hyvää ja edellistä parempaa vuotta 2013. Mennyt vuosi muistetaan poliitikkojen puheissa ja teoissa hyvin pitkälle valtion menojen karsimisvuotena. Kuntaremontitkin olivat puheenaiheina ja niitä vuodenvaihteessa toteutui niin, että kymmenisen itsenäistä kuntaa poistui Suomen kartalta. Onko tämä hyvä vai huono asia, aika näyttää? Lamastakin on puhuttu. Mielestäni moneen muuhun valtioon verrattuna meillä ei ole hätää. Toivotaan noususuhdanteen alkavan vaikuttaa ennusteen mukaisesti loppuvuodesta.

Järvenpään sukukokouksessa Tuomo Rytönen piti ansiokkaan esitelmän DNA-tutkimuksesta. Marraskuun kokouksessa hallitus päätti "katsastaa" sukumme historiaa taaksepäin ja tutkimus toteutetaan kolmesta suvun jäsenestä, kahdesta Ruuskasesta ja yhdestä Ruuskasta. Jatkotoimet on jo aloitettu. Käytiin alustavia keskusteluja mahdollisesti myöhemmin toteutettavista stipendien jakamisista ja tietenkin Jyväskylässä 2014 pidettävästä sukukokouksesta. Laitan tähänkin yhteyteen "muistutukseksi" sukuseuran kotisivun osoitteen: www.ondruska.fi Sivuilta löytyy ajankohtaisia asioita, tiedotuksia, valokuvia ja paljon muuta hyvää. Sivuille voit lähettää sinne soveltuvia kirjoituksia, valokuvia, lasten piirroksia jne.

Naisten ja miesten keskinäinen tasa-arvo on putkahtanut esille vaihtelevilla äänenpainoilla niin kauan kuin minun lyhyt muistini antaa myöten. Asiassa on tietenkin perää, koska naisten euronhan arvioidaan olevan kahdeksankymmentä senttiä tälläkin hetkellä. Sukuviestiin nro 5/2012 Mia Konu oli keräillyt reilun vuosisadan takaisia vanhoja lehti uutisia

erilaisista asioista. Mikkelin Sanomat kirjoitti 25.1.1902 nais- ja mies ylioppilaiden yhteisestä opinahjosta seuraavasti: *"Eikä ole muuten huomattu syntyvän minkäänlaista haittaa tai epäkohtaa siitä että mies- ja naisylioppilaat harjoittavat opintojaan yhdessä ilman mitään sukupuolierotusta. Suhde heidän välillään on täysin towerillinen, teennäisyydestä vapaa ja täysin luonnollinen, eivätkä nämä nuoret naiset waadi mitään heille sukupuolensa nojalla tulewia etuoikeuksia. "Hakkailua" tuskin tapahtuu oppisaleissa ja laboratorioissa, tai on se, missä sellaista voi huomata, mitä wiattominta laatua."* Suhteellisen hitaasti asiat muuttuivat tälläkin saralla, sillä vuosisadan puolella välissä ja jälkeenkin, oletan jokaisesta suuremmasta kaupungista löytyneen tyttö- ja poikalypseoita "entisen ajattelun hengessä ja -tyylillä" toimivina.

Olen viime vuosina useita kertoja ollut eri henkilöiden kanssa keskusteluissa "menneistä hyvistä ajoista". Sodan ajan jälkeen syntynyt sukupolvi on todenteolla ryhtynyt katselemaan taakseen. Sukuseuratoiminta on tästä hyvä esimerkki. Valtaosaltaan sukuseurat elävät ja voivat hyvin, sen osoittaa sukukokouksiin osallistujien määrät. Toinen menneisyyden etsimismuoto on kylähistorioiden kirjoittaminen, halutaan jättää muisto ajastamme tuleville sukupolville. Se on hyvä asia se.

Toivotan jokaiselle lukijalle menestystä ja iloista mieltä tuleville vuosille!

Asko Ruuskanen, Viljelijäntie 16, 70260 Kuopio, [asko.ruuskanen\(at\)kolumbus.fi](mailto:asko.ruuskanen(at)kolumbus.fi), puh. 0500 759250

Kitujoen mylläri

Matti ja Risto Ruuskanen

Erik Ruuskanen

Ukkimme Erik Ruuskanen s 1.12.1866 ja k . 3.8.1940 elämästä.

Ukimme on kuollut ennen lastenlasten syntymää, eli kaikki tiedot joita hänestä on, ovat isämme Kallen tai äitimme Toinin meille vuosien saatossa kertomaa.

Ukkimme liittyy Nilsäläiseen metsärosvo Pekka Ruuskaseen siten, että Erik Ruuskasen ukki on metsärosvo Pekka Ruuskasen veli Heikki Ruuskanen.

Tietomme Erik Ruuskasesta ovat luonnollisesti puutteellisia, mutta parempiakaan tietoja ei ole saatavilla.

Erik meni naimisiin Anna Kilpeläisen kanssa ja heille syntyi kaksi (2) lasta. Martta Elisabet, 1911 hän kuoli vain 17 vuotiaana Maaningalla naimattomana. Isämme Kalle syntyi 1913 ja hän kuoli 57 vuotiaana Maaningalla 1970. Isämme kertoi jonkin verran isästään. Lapsina emme osanneet häneltä juurikaan mitään kysellä, jotenkin ukki ei ollut silloin kiinnostava. Ukimme oli Kinnulan torppari ja hänellä oli torppa Ketunpesällä n 5 km Kinnulanlahden kylän keskustasta Hämeenlahteen päin. Ukimme on pitänyt myllyä Kitujoessa, ajanjaksosta ei ole varmaa tietoa, aika lienee ollut jotain 1900 – 1920 luvulla. Kitujoki virtaa Maaningan kunnan Kinnulanlahden kylän läpi. Pieni Lapinjärvi ja Lapinjärvi laskee vetensä Kitujokea pitkin Maaninkajärveen Kinnulanlahdessa.

Kitujoessa on ollut 1900 luvun alkuvuosikymmeninä jopa mylly. Myllyn syntyhistoriasta ei ole tarkkaa tietoa, se lienee siinä vuosisadan tiennolla. Mylläreistä on varmaa tietoa vain yhdestä, ukkimme Erik Ruuskanen on toiminut myllärinä 1910 – 1920 Kitujoen myllyllä. Myllystä on joitakin juoksutusrännin jäänteitä nähtävissä vielä kesällä 2007. Mylly on sijainnut lähellä Lahtelan taloa olevan suvannon yläpuolella.

Ukimme on ollut myös Posti Ierikka kutsumanimellä postinkuljettajana Siilinjärveltä Maaningalla. Postia ukkimme on kuljettanut hevosella. Ukkimme on ollut myös töissä Lahtelan tiilitehtaalla Kinnulanlahdessa. Tiilitehtaalla oloaika lienee ollut 1930 luvulla. 1920 ukkimme on ostanut Kitujoen torpan itselleen. Kitujoen torppa sijaitsi Kinnulanlahden kylässä. Tältä torpalta ukkimme on pitänyt myllyä Kitujoessa ja käynyt töissä Lahtelan tiilitehtaalla.

Kitujoen myllysuovanto kesällä 2007. Juoksutusrännin jäännöksiä on havaittavissa suovannon yläosassa

Myllärin pojan poika myllytuvan paikalla.

Myllytorpan jäännöksiä on vieläkin nähtävissä Myllysuovannon yläpuolella saniaisten peitossa. Paikalla on jäännöksiä tulipesästä.

Mylläristä, ukistani olen kuullut isältäni seuraavan tarinan: Ukilla oli ollut kaksi sianporsasta kasvamassa talveksi perheen ruuaksi. Erään talon isäntä (talon nimeä en muista) oli tuonut viljaa keväällä jauhettavaksi, hän oli nähnyt ukin kasvatusporsaat ja sanonut: ”myllärillä ei saa olla noin laihoja porsaita, myllyn torviin on aina jäätävä sen verran jauhoja, että porsaat eivät näe nälkää, ottakaapa rengit nuo porsaat ja tuodaan meiltä tilalle lihavammat joista mylläri jatkakoon porsaitten kasvatusta”. Olen kuullut tämän tarinan isältäni ollessani noin kymmenvuotias.

Ukki on kuljettanut talviaikaan hevosella postia Siilinjärveltä Maaningalle ja häntä on kutsuttu ”posti Ierikka” nimellä. (Tavinsalmen kuninkaankartanosta Käärme-lahteen s. 191)

Ukkimme on työskennellyt myös Lahtelan tiilitehtaalla mutta ajasta ei ole tietoa.

(Tavinsalmen kuninkaankartanosta Käärme-lahteen s. 176 Kirjan lause” loppuaikoina tiilitehtaalla työskenteli mm Erik Ruuskanen” Ukkimme lienee työskennellyt tiilitehtaalla ennen talvisotaa vuosina 1935 - 1938. Tehdas lopetti 1943 ja ukkimme on syntynyt 1866 ja kuollut 1940).

Myllärin uran jälkeen ukkimme oli Ketunpesällä torpparina ja viimeiset vuodet Kitujoen torpassa joen rannalla keskellä Kinnulanlahden kylää. Molemmat torpat olivat Kinnulan tilan torppia. Kitujoen torpan ukkimme on lunastanut itselleen joskus 1920 luvun loppupuolella.

Ukimme on kuollut vuosia ennen lasten lasten syntymää, eli ukin omaa kertomaa tarinaa meillä ei ole, on vain isämme ja äitimme muistelemaa.

Ukin fyysisistä mitoista ei ole varmaa tietoa, hän lienee ollut n 165 cm pitkä ja hoikahko.

Erik Ruuskasen ja Anna Kilpeläisen vihkikuva vuodelta 1907

”Tukkilaisia ja miilunpolttajia”

Markku Ruuskanen

Pihtipudas-seura: Pihtiputaan kirja II. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä 2000.

Mauri Mönkkönen: Hevoskauden metsätyö ja uitto (Pihtiputaan kirja II s. 111-124)

Tukkijätkä

Talvesta 1872-73 alkaen metsätyöläisen ammatti alkoi kukoistuskautensa Pihtiputaan alueella. Keväällä 1873 Pihtiputaalta uitettiin Keiteleelle kymmenkunta mahtavaa 10 000 tukkia käsittävää lauttaa. Puita käsittelivät moniammattilaiset, joilla oli monta ammattinimikettä: savottalainen, ruukkilainen, tukkilainen, tukkijätkä ja metsätyöläinen. Hänen tehtäviinsä kuului hakata puita, karsia, kuljettaa puureellä mahtavia kuormia, vierittää veteen, uittaa ja purkaa sumia. Järviuittoihin oli omat uittoporukkansa. Metsätyöläisten lisäksi työmailla oli ukkoherroja, työnjohtajia ja kympejä. Suurimmilla hakkuilla saattoi olla satakunta työntekijää.

Metsätoista muodostin 1960-luvulla saakka pienviljelijän ammattiin kuuluva tärkeä tulonlähde. Puun ajomiehistä oli 1920-luvun alussa tilallisia kolmasosa ja maanvuokraajia kaksi kolmasosaa. Puun hakkaajista puolet oli tilattomia, 43 % maanvuokraajia ja tilallisia 7 %.

Puuta käytettiin moneen tarkoitukseen

Aluksi tukkiyhtiöt ostivat vain parhaita tukkipuita ja jättivät pienemmät ja heikommät puut metsiin. Puutavarayhtiöt leimasivat omilla maillaan koivuja polttopuiksi. Pienempien propsipuiden hyödyntäminen alkoi 1900-luvun alkuvuosina, kun paperi- ja sellutehtaat tarvitsivat raaka-ainetta omiin tuotteisiinsa. Pitkiä puita tarvittiin maailmalla moniin tarkoituksiin. Niitä käytettiin mastopuiksi, piiruiksi, rakennushirsiksi, paalutushirsiksi, sähkölennätin- ja puhelinpylväiksi, riuku- aita-, tanko- ja seiväspuiksi, ruoteiksi ja

pyöreälatvaisiksi parruiksi. Lyhyitä puita käytettiin kaivoshirsiksi ja -pölkyiksi, pitpropsiksi, koivupropsiksi, rullapuiksi, tulitikkipuiksi, lastuvillapuiksi, egyptin-parruiksi, Hollannin pelkoiksi, ratapölkyiksi ja sahatavaraksi.

Puun kaato ja kuljetus

Alkujaan 1800-luvulla puun kaadossa käytettiin apuna kyläsepan tekemiä kirveitä ja petkeleitä. Puun kannot jäivät 70 cm:n pituisiksi ja suurimmistakin puista saatiin vain yksi tukki. Latva jätettiin alkuaikoina metsiin lahoamaan. Myöhemmin latvapuista alettiin tehdä latvatukkeja. Samaan aikaan yleistyivät justeerisahat ja tehdastekoiset kirveet. Pokasaha tuli käyttöön 1910-luvulla. Kannotkin lyhenivät kymmeneen senttiin.

Kahden miehen käytettävät moottorisahat yleistyivät 1950-luvun alussa. Amerikkalainen McCulloch toi markkinoille 1940-luvun lopulla yhden miehen moottorisahan, joka painoi enää kymmenen kiloa. Aluksi sahat olivat metsäyhtiöiden omistuksessa. Yhden miehen sahat yleistyivät myöhemmin metsätyömiesten omistukseen.

Tukin ajoa alettiin kolmi- tai nelikaplaisilla etu- ja takareillä 1800-luvun lopulla. Rekiä sanottiin liiste- eli talousreiksi ja niitä käytettiin muussakin maatalousajossa. Pankkoreet yleistyivät 1900-luvun alussa ja niissä oli etupankoissa reikä ja tappi, joka esti tukin liukumisen sivusuuntiin.

Keski-Suomeen koneellinen puunkuljetus tuli 1940-luvun lopulla. Järeitä telaketjukuormureita oli saatu ostettua Amerikan armeija ylijäämävarastosta. Niillä ja kolmella-kymmenellä kuorma-autolla kuljetettiin puuta jäädytettyä tietä myöden uittovesille yli 35.000 kuutiota. Traktoreita ja rekiä alettiin yleisesti käyttää puun kuljetuksessa 1950-luvulla. Suurilla savotoilla metsään tehtyjen teiden kunto oli heikko ja vaikeutti puun kuljetusta monena talvena.

Järvi- ja jokiuitto

Puun uitto alkoi jokien latvoilta lumien sulettua, jolloin pienemmissäkin puroissa oli vettä riittävästi uittoa varten. Vettä kerättiin altaisiin jokiin tehtyjen tammien avulla, jotka sitten avattiin uiton alkaessa. Suuremmissa joissa oli koskia, joihin piti laittaa erityiset varustukset uittoa varten. Järviin saatua puut kerättiin kehälautoiksi, joita hinattiin hevosvetoisilla ponttuilla ja laivoilla suurten selkien yli yhä suuremmille joille. Myöhemmin alettiin puiden nippu-uitto siihen tarvittavan tekniikan kehityttyä.

Alussa uitot olivat metsäyhtiöiden yksin järjestämiä. Nopeasti kuitenkin todettiin, että yhteistyö uittossa oli järkevää ja metsäyhtiöt perustivatkin toimintaa varten lauttausyhdistyksiä. Esimerkiksi Kymijoen varrelle Heinolasta Kymensuulle asti toimi Kymin Lauttausyhdistys. Joskus 1910-luvulla tehtiin Pihtiputaalla ensimmäinen yhteisuitto. Lauttauittoa varten annettiin vesistökohtaisia virallisia lauttaussääntöjä. Esimerkiksi Muurasjärven, Alvajärven ja Kolimajärven lauttaussääntö vahvistettiin vuonna 1930. Uittojokia perattiin puiden uittoa varten metsäyhtiöiden toimesta.

Uitto oli suuri kausityöllistäjä

Viitasaaren, Kinnulan ja Pihtiputaan alueella oli uiton parissa töissä jopa 1400 työntekijää. Uitto alkoi huhtikuulla ja sitä kesti heinäkuulle saakka. Työpäivä oli yleensä kymmentuntinen, mutta joskus työpäivä venyi 24-tuntiseksi. Pyhätyöstä maksettiin 50 %:lla korotettua palkkaa. Järviuittossa maksettiin kuukausipalkkaa ja puiden vierittämisessä oli urakkapalkkaus käytössä. Uittoväki asui taloissa ja torpissa 1920-luvulla, joskus tilanahtauden takia jopa riihissä ja saunoissa. Kesäaikaan voitiin nukkua nuotion vieressä tai havumajoissa.

Joillain uitoilla yhtiöt järjestivät uittajien omien ruokien lisäksi leipää, voita ja silavaa. Kahvia myytiin uittomiehille kahvikojuista, joita hoitivat uittosavotan ainoat naiset. Ruokat

valmistettiin yleensä lähitaloissa. Uittokämppiä rakennettiin suurimmille joille 1930-luvulla asumista helpottamaan.

Uittojen määrä alkoi vähentyä 1950-luvulla aluksi pienemmillä puroilla ja joilla ja myöhemmin suuremmillakin uittoväylillä. Puun kuljetuksessa Pihtiputaan alueella siirryttiin kokonaan auto- ja rautatiekuljetuksiin 1960-luvulla. Tammet, uittorännit ja yli puolet uittokämpistäkin purettiin ja loput siirtyivät muuhun tarkoitukseen.

Metsäkämpät ja konttorit

Puutavarayhtiöt alkoivat rakentaa metsäkämppiä 1920-luvulla, kun metsätyömiehiä siihen asti oli asutettu talojen ja torppien tuvissa. Lakisääteisiksi metsäkämpät tulivat 1920-luvun lopulla. Kaikkiaan maahamme rakennettiin noin 4000-5000 metsäkämpää. Niiden kultakausi oli 1950-luvulla. Pihtiputaan alueella metsäkämppiä oli noin 20-30 kappaletta. Metsäyhtiöt rakensivat johtohenkilöilleen konttoreita. Kymi Oy:n Metsäosastolla oli konttori Niinikankaalla ja siellä asui metsäyönjohtaja August Ruuskanen vuodesta 1910 alkaen.

Suurimpia metsänostajia Pihtiputaan alueella olivat Kymi Oy, A. Ahlström Oy, Lahden Saha Oy, Yhtyneet Paperitehtaat, Äänekoski Oy, Suolahden tehtaat, Haarlan selluloosatehdas ja Heinolan Faneritehdas.

Mauri Mönkkönen: Tervahautoja ja hiilumiiluja (s. 125-130)

Tervahaudat

Pihtiputaan alueella arvioidaan olleen jopa 400 tervan polttoon käytettyä tervahautaa. Tervahautoja oli kahdenlaisia. Suurimmat olivat 14-18 metrin halkaisijalla olevia suuria kuoppia. Vanhemmat kuopat olivat pieniä tervahautoja. Keskikoko tervahautoilla oli 72 kuutiota ja niistä saatiin tervaa keskimäärin 11,5 tynnyriä eli 1440 litran verran.

Tervapoltto yleistyi 1600-luvulla Itä-Suomen

alueella ja sitä jatkui Viipurin ja Haminan menetykseen 1700-luvun alussa. Pohjanmaalla oli toinen tervanpolttoalue, joka laajeni Keski-Suomen alueelle 1700-luvulla. Samuli Paulaharju kertoo Keski-Pohjanmaalla talollisten nousseen jokia myöden ylöspäin tekemään tervametsiä ja polttamaan tervahautoja. Jokaisella vanhalla talolla oli oma hautapiirinsä, joille tehtiin tervahaudat. Hautoja hoitamaan oli olitava väkeä, joka asui karjamajoissa ja hoiti tervahaudan lisäksi alueella karjaakin. Maattomilla tämä tarjosi lisäansiota, joka jatkui aina 1940-luvulle saakka.

Tekniikka kehittyi tervahyteiksi

Tervan lisäämiseksi puissa puut kolottiin sopivilla metsäkankailla. Kun tukkien osto yleisty 1800-luvun lopulla, tervanpoltto alkoi vähentyä. Perinteisessä tervanpoltossa meni tervaa suuri määrä hukkaan tervan valuessa haudan pohjasta maahan. Paremmmin terva saatiin taaleen, kun sitä alettiin polttaa erityisissä tervahyteissä. Niissä poltettiin pääasiassa kantoja ja juurakoita. Oulun läänin Talousseura oli kehitellyt tervahyttien malleja ja niitä oli paljon käytössä Nivalan, Haapajärven,

Haapaveden, Reisjärven ja Sievin alueilla. Tervahytti oli yleisimmin neljän tai viiden miehen yritys. Kukin poltti vuorollaan omat puunsa hytissä tervaksi. Hyttejä vuokrattiin myös ulkopuolisille. Pihtiputaan alueella tervanpoltto loppui 1950-luvulla.

Hiiltäkin tarvittiin polttoaineeksi

Hiilimiiluja oli Pihtiputaan alueella noin neljäkymmentä kappaletta. Ne sijaitsivat samoilla seuduilla tervahautojen kanssa. Hiiliä tarvittiin sepän töihin sekä tehtaiden eli ruukkien tarpeisiin. Jatkosodan aikana hiilille tuli uutta käyttöä, kun öljypohjaisista polttoaineista tuli puutetta. Autoissa alettiin käyttää puukaasua ja maahan perustettiin noin 70 pilketehdasta. Enimmillään pilkettä tuotettiin vuonna 1944 yli 10 milj. hehtolitraa. Trevaakin tarvittiin toisen maailmansodan aikana, minkä vuoksi perustettiin useita tervatehtaita. Yksi tehdas perustettiin Muurasjärvellekin. Tehdas kuitenkin paloi yhden käyttökerran jälkeen eikä sitä enää rakennettu uudelleen. Vuonna 1947 alettiin kivihiilen tuonti ulkoimailta japuun käyttö väheni oleellisesti polttoaineena.

Maria Karhun perheen tarinaa

Markku Ruuskanen

20.10.2012

”Kotiseutumme on muuttunut meille vieraaksi maaksi”

Saksalaiset Oder-Neisse-linjan itäpuolella

Lähde: „Unsere Heimat ist uns ein fremdes Land geworden...“

Die Deutschen östlich von Oder und Neiße 1945-1950. Dokumente aus polnischen Archiven. Band 1: Zentrale Behörden, Wojewodschaft Allenstein

Puolalaisista arkistoista ovat Włodzimierz Borodziej ja Hans Lemberg koonneet dokumentteja, jotka kertovat saksalaisten

kohtaloista toisen maailmansodan jälkeen Puolalle siirtyneessä Itä-Preussissa. Asiakirjoja on koottu vuosilta 1945-50 ja ne on julkaistu Herder-Instituutin kirjapainon toimesta Marburgissa vuonna 2000.

Asiakirjoista saamme hieman lisävalaistusta Ruuskasten sukuseuran tekstiosassa I s. 104-108 kerrottuun Maria Karhun perheen tarinaan. Maria kertoi Pekka-veljelleen lähettämässään kirjeissä ja posti-

korteissa olevansa Saksanmaalla, johon saksalaiset sotilaat olivat heidät pelastaneet sodan kynsistä. Kirje oli saksalaisten sotaviranomaisten sensuurin tarkistama ja siitä ilmeni, että Maria oli tyttärensä perheen kanssa Thornin kaupungin työleirillä. Viimeinen yhteydenotto Thornista oli saatu joulukuussa 1943.

Puolalle siirtyneellä alueella ja Neuvostoliitolle tulleella alueella olleista ihmisistä menehtyi arvioiden 400.000 henkeä sodan loputtua. Tässä luvussa ei ole evakuoinnin ja pakomatkojen aikana menehtyneitä. Uhreista 200.000 henkeä menehtyi Neuvostoliittoon siirrettyinä. Heistä 60.000 henkeä menehtyi Puolan leireillä ja 40.000 henkeä Neuvostoliiton leireillä ja 120.000 henkeä venäläisten sotilaiden siviiliväestöön kohdistuneen väkivallan seurauksena.

Toisen maailmansodan alettua 1939 Puolasta Neuvostoliitolle tulleelta alueelta siirrettiin yli 500.000 henkeä Neuvostoliittoon alueelle. Väestöterrori kohdistui etupäässä keskiluokkaan ja ylempään luokkaan kuuluneisiin henkilöihin, jotka kuljetettiin Neuvostoliittoon. Saksalle tulleella alueella puolestaan juutalaisia koottiin keskitysleireille 2,5 miljoonaa henkeä. Näistä vain 10 % selvisi keskitysleireiltä hengissä sodan loputtua. Puolan alueella siirrettiin joukoittain saksalaisia keski- ja Itä-Euroopan alueelta asuttamaan ja työskentelemään kolmannen valtakunnan hyväksi, kun työvoiman tarve sodan aikana oli suurta. Kaikkiaan erilaisilla leireillä oli arvioiden mukaan yli viisi miljoonaa puolalaista.

Puolan ja Saksan välisen rajan siirtyminen liittoutuneiden Teheranissa ja Jalalla pitämien konferenssien päätösten mukaisesti Oder-Neisse-linjalle sodan loputtua merkitsi samalla monen miljoonan saksalaisen siirtoa länteen Saksalle jääneelle alueelle, kun Itä-Preussi, Danzig ja Schlesia tulivat Puolan alueelle. Puola menetti vastaavasti itäisiä alueitaan Neuvostoliitolle ja maa tuli kommunistien hallintoon vuosikymmeniksi.

Neuvostoliiton puna-armeija valtasi Varsovan

rauniot tammikuussa 1945, samoin Krakova ja Lodz vallattiin tammikuun aikana. Saksalaiset perääntyivät länteen ja siviiliväestöä siirtyi sotajoukkojen mukana. Puolan alueella haluttiin väestö puolalaistaa ja saksalaisista haluttiin eroon. Niinpä saksalaisten omaisuutta alettiin ottaa valtion haltuun ja saksalaisia siirtyi satoja tuhansia länteen päin. Neuvostoliiton alueelle siirrettiin niin ikään 1,8 miljoonaa saksalaista vuosien 1945 ja 1946 aikana. Miljoonan verran saksalaisia jäi Puolan alueella saaden Puolan kansalaisuuden.

Puolan rautateillä kuljetettiin henkilöitä seuraavasti vuoden 1945 aikana

- Puolalle tulleelle uudelle alueelle muuttajia 675.246
- Puolaan paluumuuttajia Neuvostoliitosta 735.144
- Puolaan paluumuuttajia lännestä, etelästä ja pohjoisesta 1.467.217
- Puolaan paluumuuttajia muita kuin puolalaisi 42.702
- Läpikulkumatkaajia Neuvostoliitosta muita kuin puolalaisia 17.235
- Läpikulkumatkaajia lännestä Puolan läpi itään, (ei puolalaisia) 739.840
- Neuvostoliittoon muuttajia 341.000
- Saksalaisia Puolasta Saksaan muuttajia 366.332

Yhteensä 4.384.736

Nämä luvut kuvaavat hyvin sitä valtavaa ihmismäärää, joka Puolan alueella on ollut liikkeellä sodan loputtua, kuka mihinkin suuntaan. (s. 203)

Itä-Preussi oli kesään 1944 asti sotatoimien ulottumattomissa, mutta lähenevä rintama vaikutti elämään, kun puna-armeija lähestyi aluetta kesäkuusta 1944 alkaen. Itäpuolisilta alueelta tuli paljon naisia lapsineen sotaa pakoon länteen päin. Kaksisataatuhatta saksalaista oli tullut lännestä päin pommituksia pakoon. Näiden lisäksi alueella oli 230.000 pakkotyöläistä, jotka olivat tuotu alueelle Neuvostoliiton alueelta, Puolasta ja lännestäkin päin. Pakkotyöläiset olivat lähinnä maataloustöissä. Puna-armeijan hyökkäys alkoi 16.10.1944. Ensi kertaa puna-armeijan joukot tulivat Saksan kolmannen valtakunnan alueelle

ja siviiliväestöön kohdistui paljon väkivaltatekoja. (s. 443-444).

Puoli miljoonaa ihmistä pakeni sodan jaloista länteen puna-armeijan tieltä. Puna-armeijan tultua alueelle tammikuussa 1945 pako länteen estyi. Valkovenäläiset joukot tulivat Thorniin 14. tammikuuta 1945. Puna-armeijan alueelle jäi 450.000-500.000 henkeä. Näistä kuljetettiin 200.000 henkeä Neuvostoliittoon. Työkykyiset vietiin leireille ja työtä oli tehtävä joko Puolan alueella tai siirrettynä Neuvostoliittoon. On laskettu, että Itä-Preussissa oli 45 leiriä, joilla oli 200.000-250.000 ihmistä. Leireillä oli puutetta elintarvikkeista ja siellä nähtiin nälkää. Näissä olosuhteissa puhkesi epidemioita, mitkä aiheuttivat paljon kuolemantapauksia. Kuljetuksia Neuvostoliittoon tehtiin mm. Zichenausta, Graudenzista, Soldausta ja Thornista. Kuljetettujen joukossa oli paljon naisia ja lapsia. Kuljetukset tapahtuivat tammimaaliskuun 1945 aikana. Saksalaista väestöä jätettiin puna-armeijan tarvitsemiin töihin Itä-Preussiin. (ss. 445-447).

Yksityiskohtaisia tietoja Maria Karhun perheen kohtalosta edellä mainituista dokumenteista ei löydy. Voidaan vain arvella, mitä on mahtanut tapahtua, kun Marian perheestä ei ole saatu tietoja sodan jälkeen. Se mitä tiedetään ja voidaan päätellä näiden asiakirjojen perusteella, on, että Maria perhe tuli Thorniin saksalaisten siirtämänä. Marian tyttären miehen sanottiin olleet tsekki ja työskennelleen Berliinissä, mutta miehen ei sallittu tulla leirille perhettään tapaamaan. Tyttären perheessä oli kaksi tytärtä,

jotka osasivat Marian kirjeiden mukaan saksaa.

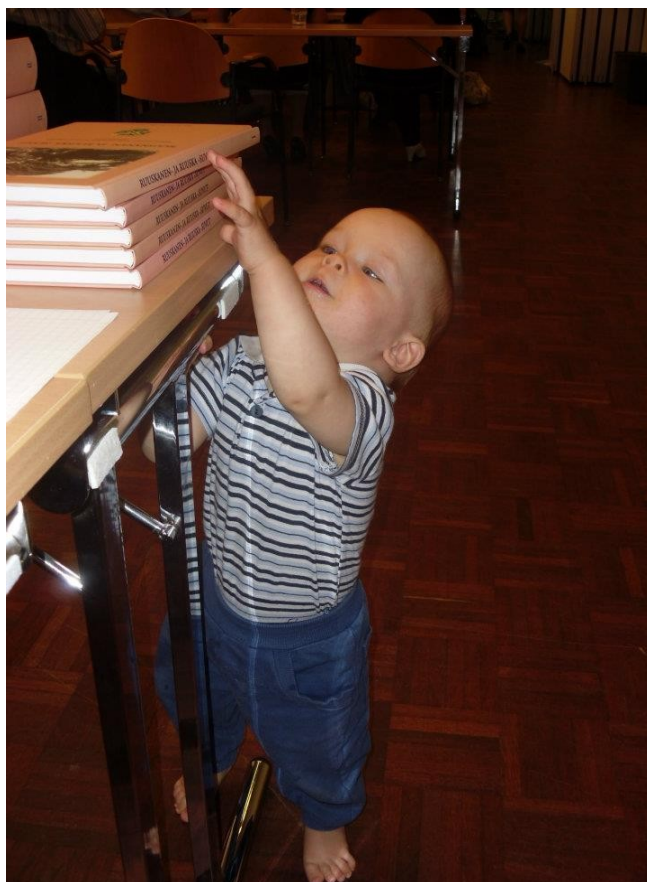
Voidaan ajatella, että perhe olisi jollain tavoin päässyt lähtemään saksalaisten mukana työleiriltä puna-armeijaa pakoon kohti länttä satojen tuhansien saksalaisten mukana. On tietenkin mahdollista, että perhe olisi selvinnyt Saksaan asti. Marialla oli tiedossa Pekka-veljensä osoite Uudellakirkolla ja kun suomalaiset siirrettiin sodan jaloista länteen, niin yhteys on siinä vaiheessa saattanut katketa, kun uutta osoitetta ei ole löytynyt.

Todennäköisempänä pidän kuitenkin itse sitä vaihtoehtoa, että Maria perhe olisi jäänyt Thorniin Kun venäläiset olivat todenneet perheen tulleen Neuvostoliiton alueelta Saksaan, he olisivat siirtäneet perheen takaisin useiden satojen tuhansien tavoin Neuvostoliittoon. Näinhän tehtiin Suomen alueelle jääneille useille inkeriläisille venäläisten vaatimuksesta, vaikkei Suomi edes ollut Neuvostoliiton miehittämä. Kun edellä todettiin, että kaksisataatuhatta Neuvostoliittoon siirrettyä menehtyi siirtojen yhteydessä leireillä Puolassa ja Neuvostoliitossa, niin tämä tapahtumien kulku vaikuttaa näiden asiakirjojen valossa todennäköisimmältä. Tätä tukee se tosiasia, ettei perheestä sodan jälkeen ole kuultu mitään.

Sukututkimus kiinnostaa ikään katsomatta

Muutama muisto kesän 2012 sukukokouksesta Järvenpäässä

Kuvat Iris Humala

Sukuseuran hallituksen yhteystiedot

Puheenjohtaja

Asko Ruuskanen,

Viljelijäntie 16, 70260 Kuopio

Email: [asko.ruuskanen\(at\)kolumbus.fi](mailto:asko.ruuskanen(at)kolumbus.fi)

p. 0500-759250

Varapuheenjohtaja

Outi Rytönen

Kirkkosaarentie 313, 72400 Pielavesi

Email: [outirytonen\(at\)suomi24.fi](mailto:outirytonen(at)suomi24.fi)

Sihteeri

Markku Ruuskanen

Vaaratie 4, 05200 Rajamäki

Email: [markkuj.ruuskanen\(at\)kolumbus.fi](mailto:markkuj.ruuskanen(at)kolumbus.fi)

p. 050-5729534

Seppo Ruuskanen,

Hoilonkatu 6, 18150 Heinola

Email: [seppoj.ruuskanen\(at\)phnet.fi](mailto:seppoj.ruuskanen(at)phnet.fi)

p. 0400- 770323

Reino Ruuskanen,

Kuuselankatu 31, 04400 Järvenpää

Email: [reino.ruuskanen\(at\)luukku.com](mailto:reino.ruuskanen(at)luukku.com)

p. 041-4601088

Lea Kokko

Ristikkokatu 3 B 19, 00580 Helsinki

Email: [leakokk1\(at\)welho.com](mailto:leakokk1(at)welho.com)

p. 044-5945230

Marita Nygrén

Klaavuntie 1 B 13, 00910 Helsinki

Email: [marita.nygren\(at\)gmail.com](mailto:marita.nygren(at)gmail.com)

p. 040-7089794

Raija Peltola

Peltolantie 1 D 13

04600 Mäntsälä

Email: [raija.peltola\(at\)pp2inet.fi](mailto:raija.peltola(at)pp2inet.fi)

p. 0400-814 931

Jorma Ruuska

Kylväjätie 2 B 8, 33340 Tampere

Email: jore1958@gmail.com

p. 040-5418754